

Decizia nr. 28/ 4 decembrie 2017

Emitent: Înalta Curte de Casație și Justiție

Publicată în: Monitorul Oficial nr. 128 din 9 februarie 2018

Dosar nr. 1.950/1/2017

Iulia Cristina Tarcea	- președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție - președintele completului
Lavinia Curelea	- președintele delegat al Secției I civile
Eugenia Voicheci	- președintele Secției a II-a civile
Ionel Barbă	- președintele Secției de contencios administrativ și fiscal
Ionuț Mihai Matei	- pentru președintele Secției penale
Bianca Elena Țândărescu	- judecător la Secția I civilă
Simona Lala Cristescu	- judecător la Secția I civilă
Aurelia Rusu	- judecător la Secția I civilă
Carmen Elena Popoiag	- judecător la Secția I civilă
Paula C. Pantea	- judecător la Secția I civilă
Beatrice Ioana Nestor	- judecător la Secția I civilă
Nina Ecaterina Grigoraș	- judecător la Secția I civilă
Simona Gina Pietreanu	- judecător la Secția I civilă
Cosmin Horia Mihăianu	- judecător la Secția a II-a civilă
Marian Budă	- judecător la Secția a II-a civilă
Petronela Iulia Nițu	- judecător la Secția a II-a civilă
Ianina Blandiana Grădinaru	- judecător la Secția a II-a civilă
George-Bogdan Florescu	- judecător la Secția a II-a civilă
Veronica Magdalena Dănăilă	- judecător la Secția a II-a civilă
Virginia Florentina Duminecă	- judecător la Secția a II-a civilă
Ileana Izabela Dolache	- judecător la Secția a II-a civilă
Daniel Gheorghe Severin	- judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Eugenia Ion	- judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Lavinia Valeria Lefterache	- judecător la Secția penală
Dan Andrei Enescu	- judecător la Secția penală

Completul competent să judece recursul în interesul legii a fost legal constituit conform dispozițiilor art. 516 alin. (2) din Codul de procedură civilă și ale art. 27² alin. (2) lit. a) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare (Regulamentul).

Ședința a fost prezidată de doamna judecător Iulia Cristina Tarcea, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a fost reprezentat de doamna Diana Berlic, procuror în cadrul Secției judiciare - Serviciul judiciar civil.

La ședința de judecată a participat doamna Mihaela Lorena Mitroi, magistrat asistent desemnat în conformitate cu dispozițiile art. 27³ din Regulament.

Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii a luat în examinare recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Constanța privind modul de interpretare și aplicare a dispozițiilor art. 133 alin. (1) din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și art. 107 din Codul civil, în sensul de a se stabili dacă

instanța competentă să soluționeze cererile având ca obiect înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela este judecătoria sau tribunalul.

Magistratul-asistent a prezentat referatul cauzei, arătând că la dosar a fost depus raportul întocmit de judecătorii-raportori, precum și punctul de vedere formulat de Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Doamna judecător Iulia Cristina Tarcea, președintele Completului competent să judece recursul în interesul legii, a acordat cuvântul reprezentantului procurorului general asupra recursului în interesul legii.

Doamna procuror Diana Berlic, reprezentantul procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, a solicitat admiterea recursului în interesul legii, conform punctului de vedere formulat în scris, apreciind că, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 70 alin. (3) coroborat cu prevederile art. 133 din Legea nr. 272/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și art. 107 din Codul civil, competența de a soluționa cererile având ca obiect înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela revine tribunalului.

Președintele completului, doamna judecător Iulia Cristina Tarcea, constatând că nu mai sunt întrebări de formulat din partea membrilor completului și că nu mai există alte chestiuni prealabile, a declarat dezbaterile închise, iar completul a rămas în pronunțare asupra recursului în interesul legii.

ÎNALTA CURTE,

deliberând asupra recursului în interesul legii, constată următoarele:

I. Problema de drept care a generat practica neunitară

1. Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii a fost investită prin sesizarea Colegiului de conducere al Curții de Apel Constanța, potrivit Hotărârii nr. 8 din 30 iunie 2017, cu recursul în interesul legii în materie civilă ce vizează interpretarea și aplicarea unitară a prevederilor art. 133 alin. (1) din Legea nr. 272/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și ale art. 107 din Codul civil, respectiv dacă instanța competentă să soluționeze cererile având ca obiect înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela este judecătoria sau tribunalul.

II. Prevederile legale incidente:

2. Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările și completările ulterioare (Legea nr. 272/2004):

"Art. 44. - (1) Orice copil care este, temporar sau definitiv, lipsit de ocrotirea părinților săi sau care, în vederea protejării intereselor sale, nu poate fi lăsat în grija acestora are dreptul la protecție alternativă.

(2) Protecția prevăzută la alin. (1) include instituirea tutelei, măsurile de protecție specială prevăzute de prezenta lege, adopția. În alegerea uneia dintre aceste soluții autoritatea competentă va ține seama în mod corespunzător de necesitatea asigurării unei anumite continuități în educarea copilului, precum și de originea sa etnică, religioasă, culturală și lingvistică."

"Art. 45. - Tutela se instituie conform legii de către instanța judecătorească în a cărei circumscripție teritorială domiciliază sau a fost găsit copilul."

"Art. 59. - Măsurile de protecție specială a copilului sunt:

- a) plasamentul;
- b) plasamentul în regim de urgență;
- c) supravegherea specializată."

"Art. 68. - (1) Plasamentul în regim de urgență este o măsură de protecție specială, cu caracter temporar, care se stabilește pentru copilul aflat în următoarele situații:

- a) abuzat, neglijat sau supus oricărei forme de violență;
- b) găsit sau părăsit în unități sanitare.

(2) Plasamentul în regim de urgență se poate dispune și în cazul copilului al cărui unic ocrotitor legal sau ambii au fost reținuți, arestați, internați sau în situația în care, din orice alt motiv, aceștia nu-și pot exercita drepturile și obligațiile părintești cu privire la copil. (...)"

"Art. 69. - (1) Măsura plasamentului în regim de urgență se stabilește de către directorul direcției generale de asistență socială și protecția copilului din unitatea administrativ-teritorială în care se găsește copilul aflat în situațiile prevăzute la art. 68 alin. (1), dacă nu se întâmpină opoziție din partea reprezentanților persoanelor juridice, precum și a persoanelor fizice care au în îngrijire sau asigură protecția copilului respectiv. Pentru copilul aflat în situațiile prevăzute la art. 68 alin. (2), măsura plasamentului în regim de urgență se stabilește de către directorul direcției generale de asistență socială și protecția copilului.

(2) Măsura plasamentului în regim de urgență se stabilește de către instanța judecătorească în condițiile art. 100 alin. (3)."

"Art. 70. - (1) În situația plasamentului în regim de urgență dispus de către directorul direcției generale de asistență socială și protecția copilului, aceasta este obligată să sesizeze instanța judecătorească în termen de 5 zile de la data la care a dispus această măsură.

(2) În situația în care nu se mai mențin împrejurările care au stat la baza stabilirii măsurii plasamentului în regim de urgență, directorul direcției generale de asistență socială și protecția copilului poate dispune, în termenul prevăzut la alin. (1), revocarea măsurii de plasament în regim de urgență.

(3) Instanța judecătorească va analiza motivele care au stat la baza măsurii adoptate de către direcția generală de asistență socială și protecția copilului și va dispune încetarea plasamentului în regim de urgență și, după caz, reintegrarea copilului în familia sa, înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela sau cu măsura plasamentului. Instanța se va pronunța, totodată, cu privire la exercitarea drepturilor părintești.

(4) În situația în care plasamentul în regim de urgență este dispus de către instanța judecătorească, aceasta se va pronunța în condițiile art. 100 alin. (4)."

"Art. 133. - (1) Cauzele prevăzute de prezenta lege privind stabilirea măsurilor de protecție specială sunt de competența tribunalului de la domiciliul copilului.

(2) Dacă domiciliul copilului nu este cunoscut, competența revine tribunalului în a cărui circumscripție teritorială a fost găsit copilul."

3. Codul civil:

"Art. 106. - (1) Ocrotirea minorului se realizează prin părinți, prin instituirea tutelei, prin darea în plasament sau, după caz, prin alte măsuri de protecție specială anume prevăzute de lege. (...)"

"Art. 107. - (1) Procedurile prevăzute de prezentul cod privind ocrotirea persoanei fizice sunt de competența instanței de tutelă și de familie stabilite potrivit legii, denumită în continuare instanța de tutelă.

(2) În toate cazurile, instanța de tutelă soluționează de îndată aceste cereri."

"Art. 110. - Tutela minorului se instituie atunci când ambii părinți sunt, după caz, decedați, necunoscuți, decăzuți din exercițiul drepturilor părintești sau li s-a aplicat pedeapsa penală a interdicției drepturilor părintești, puși sub interdicție judecătorească, dispăruți ori declarați judecătorește morți, precum și în cazul în care, la încetarea adopției, instanța hotărăște că este în interesul minorului instituirea unei tutele."

"Art. 119. - (1) Numirea tutorelui se face, cu acordul acestuia, de către instanța de tutelă în camera de consiliu, prin încheiere definitivă. (...)"

4. Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare (Legea nr. 76/2012):

"Art. 76. - Până la organizarea instanțelor de tutelă și familie, judecătoriile sau, după caz, tribunalele ori tribunalele specializate pentru minori și familie vor îndeplini rolul de instanțe de tutelă și familie, având competența stabilită potrivit Codului civil, Codului de procedură civilă, prezentei legi, precum și reglementărilor speciale în vigoare."

5. Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, cu modificările și completările ulterioare (Legea nr. 71/2011):

"Art. 229. - (1) Organizarea, funcționarea și atribuțiile instanței de tutelă și de familie se stabilesc prin legea privind organizarea judiciară.

(2) Până la reglementarea prin lege a organizării și funcționării instanței de tutelă:

a) atribuțiile acesteia, prevăzute de Codul civil, sunt îndeplinite de instanțele, secțiile sau, după caz, completele specializate pentru minori și familie;

b) raportul de anchetă psihosocială prevăzut de Codul civil este efectuat de autoritatea tutelară, cu excepția anchetei prevăzute la art. 508 alin. (2), care se efectuează de direcția generală de asistență socială și protecția copilului;

c) autoritățile și instituțiile cu atribuții în domeniul protecției drepturilor copilului, respectiv a persoanei fizice continuă să exercite atribuțiile prevăzute de reglementările în vigoare la data intrării în vigoare a Codului civil, cu excepția celor date în competența instanței de tutelă.

(3) Până la data intrării în vigoare a reglementării prevăzute la alin. (1), atribuțiile instanței de tutelă referitoare la exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului sau ale interzisului judecătoresc ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia revin autorității tutelare.

(3¹) Până la intrarea în vigoare a reglementării prevăzute la alin. (1), măsura plasamentului, a plasamentului în regim de urgență și a supravegherii specializate se stabilesc și se monitorizează potrivit art. 58 - 70 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, cu modificările ulterioare.

(3²) Până la intrarea în vigoare a reglementării prevăzute la alin. (1), numirea curatorului special care îl asistă sau îl reprezintă pe minor la încheierea actelor de dispoziție sau la dezbaterile procedurii succesoriale se face, de îndată, de autoritatea tutelară, la cererea notarului public, în acest din urmă caz nefiind necesară validarea sau confirmarea de către instanță.

(3³) Dispozițiile alin. (3²) se aplică în mod corespunzător și în cazul numirii curatorului special prevăzut la art. 167 din Codul civil.

(4) Cererile în curs de soluționare la data intrării în vigoare a Codului civil rămân să fie soluționate de instanțele judecătorești sau, după caz, de autoritățile administrative competente potrivit legii în vigoare la data sesizării lor."

6. Codul de procedură civilă:

"Art. 94. - Judecătoriile judecă:

1. în primă instanță, următoarele cereri al căror obiect este evaluabil sau, după caz, neevaluabil în bani:

a) cererile date de Codul civil în competența instanței de tutelă și de familie, în afară de cazurile în care prin lege se prevede în mod expres altfel; (...)"

III. Orientările jurisprudențiale divergente

7. Instanțele judecătorești au fost sesizate cu cereri de chemare în judecată prin care direcția generală de asistență socială și protecția copilului a solicitat, în temeiul art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004, înlocuirea măsurii plasamentului în regim de urgență cu măsura de protecție alternativă - tutela, pentru minori.

S-a constatat că instanțele au interpretat diferit prevederile legale cu privire la competența materială în soluționarea acestor acțiuni.

8. **Într-o primă opinie**, s-a apreciat că judecătoria este instanța competentă material să soluționeze astfel de cereri.

(i) În unele cauze, tribunalele au dispus declinarea competenței către judecătoria.

S-a reținut că, în speță, este incidentă ipoteza prevăzută de alin. (3) al art. 70 din Legea nr. 272/2004, în sensul că direcția generală de asistență socială și protecția copilului solicită înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela, ceea ce conduce la concluzia că instanța este sesizată cu un singur capăt de cerere, fiind chemată să analizeze condițiile legale de instituire a tutelei, nu pe cele privitoare la plasament.

Totodată, s-a arătat că, din coroborarea prevederilor art. 94 pct. 1 lit. a) din Codul de procedură civilă, art. 76 din Legea nr. 76/2012 și art. 119 din Codul civil, rezultă că judecătoria, ca instanță de tutelă, este competentă să soluționeze în primă instanță cererile privitoare la instituirea tutelei.

Într-o altă cauză, tribunalul a reținut că a fost investit cu două cereri cu caracter principal, una având ca obiect instituirea tutelei și alta având ca obiect o altă măsură de ocrotire a minorului, respectiv darea în plasament. Apreciind că nu poate opera prorogarea legală de competență, tribunalul a declinat competența de soluționare a cererii privitoare la instituirea tutelei în favoarea judecătoriei ca instanță de tutelă.

(ii) În alte cauze, judecătoriile au soluționat aceste cereri, apreciind că sunt competente material.

(iii) În alte cauze, fiind sesizate cu soluționarea conflictelor de competență în acest sens, curțile de apel au stabilit competența în favoarea judecătoriei.

S-a reținut că dispozițiile art. 133 din Legea nr. 272/2004 sunt de strictă interpretare și sunt aplicabile numai în cauzele privind stabilirea măsurilor de protecție specială prevăzute la art. 59 din acest act normativ. Or, tutela copilului este reglementată de normele de drept comun prevăzute de art. 110 și următoarele din Codul civil, astfel încât competența materială de soluționare, în primă instanță, a cererilor privind măsura de protecție alternativă a tutelei copilului este cea din dreptul comun, care revine judecătoriei, potrivit art. 94 pct. 1 lit. a) din Codul de procedură civilă.

În sprijinul acestei interpretări, a fost avută în vedere și Decizia nr. III din 15 ianuarie 2007 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Secțiunile Unite, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 732 din 30 octombrie 2007, pronunțată în aplicarea dispozițiilor art. 124 alin. (1) din Legea nr. 272/2004 [în prezent art. 133 alin. (1) din Legea nr. 272/2004], prin care s-a stabilit că judecătoria este competentă să soluționeze, în primă instanță, cererile privind măsura de protecție alternativă a tutelei copilului.

9. **Într-o a doua opinie**, s-a considerat că tribunalul este competent material să judece, în primă instanță, cererile având ca obiect înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela.

(i) În unele cauze, judecătoria a dispus declinarea competenței în favoarea tribunalului.

(ii) În alte cauze, tribunalele au soluționat aceste acțiuni, reținând propria competență materială.

(iii) Într-un alt caz, fiind sesizată cu un conflict de competență în acest sens, curtea de apel a stabilit competența în favoarea tribunalului.

S-a reținut că, potrivit prevederilor art. 68 alin. (1) din Legea nr. 272/2004, plasamentul copilului în regim de urgență este o măsură de protecție specială, fiind aplicabil art. 133 din Legea nr. 272/2004, potrivit căruia cauzele privind stabilirea măsurilor de protecție specială sunt de competența tribunalului de la domiciliul copilului.

Sesizarea instanței de către direcția generală de asistență și protecția copilului, după ce directorul acesteia a instituit măsura plasamentului în regim de urgență, cu o cerere întemeiată pe art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004, conturează o cauză care intră, indiferent care dintre variantele oferite de această prevedere legală este aleasă de reclamantă, în sfera cererilor "prevăzute de prezenta lege privind stabilirea măsurilor de protecție specială".

O astfel de cerere nu vizează exclusiv sau principal instituirea tutelei, întrucât ține de regimul juridic al plasamentului în regim de urgență, iar norma de competență prevăzută de art. 133 alin. (1) din Legea nr. 272/2004 este aplicabilă și în cauzele în care se solicită încetarea unei măsuri de protecție specială.

Instituirea tutelei în urma efectuării de către tribunalul sesizat a analizei prevăzute de art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004 este doar una dintre posibilele consecințe, fiind manifestă voința legiuitorului ca atât analiza motivelor care au stat la baza instituirii plasamentului în regim de urgență, cât și înlocuirea acestuia cu tutela sau cu plasamentul ori reintegrarea în familie să facă obiectul judecării în cadrul aceluiasi dosar, instrumentat de aceeași instanță.

Așadar, art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004 derogă de la prevederile generale ale art. 119 alin. (1) din Codul civil coroborat cu art. 94 pct. 1 lit. a) din Codul de procedură civilă, care consacră competența judecătoreiei, ca instanță de tutelă, pentru numirea tutorelui. Această măsură intră în competența tribunalului ori de câte ori este solicitată de către direcția generală de asistență și protecția copilului în cadrul sesizării de înlocuire a plasamentului în regim de urgență cu tutela.

IV. Jurisprudența Curții Constituționale

10. În urma verificărilor efectuate, nu a fost identificată jurisprudență relevantă cu privire la problema de drept în discuție.

V. Opinia procurorului general

11. Prin punctul de vedere înregistrat la Înalta Curte de Casație și Justiție la data de 13 octombrie 2017, rezumând cele două orientări jurisprudențiale conturate în practica instanțelor naționale, procurorul general a apreciat ca fiind în litera și spiritul legii opinia conform căreia tribunalului îi revine competența de a soluționa cererile având ca obiect înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela, pentru următoarele argumente:

- ori de câte ori situația concretă în care se află copilul și familia sa face posibilă instituirea tutelei, aceasta va fi dispusă prioritar, pe cale principală, prin formularea unei acțiuni întemeiate pe dispozițiile Codului civil, la instanța de tutelă competentă potrivit dispozițiilor art. 94 pct. 1 lit. a) din Codul de procedură civilă;

- instituirea unei măsuri de protecție specială dintre cele prevăzute de art. 59 din lege se va solicita prin formularea unei acțiuni introduse la tribunal, conform art. 133 din Legea nr. 272/2004;

- dacă în timpul în care se derulează măsura de protecție specială a plasamentului în regim de urgență intervin schimbări în situația copilului, art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004 prevede posibilitatea înlocuirii plasamentului în regim de urgență cu tutela;

- obiectul principal al acestor cereri îl constituie analiza deciziei de revocare a măsurii speciale de protecție a plasamentului în regim de urgență, în timp ce instituirea măsurii de protecție alternativă a tutelei reprezintă doar o cerere accesorie, în sensul art. 30 alin. (4) din Codul de procedură civilă;

- împrejurarea că, prin admiterea cererii de chemare în judecată, instanța dispune încetarea plasamentului în regim de urgență și instituie tutela nu conduce la concluzia că ne aflăm în prezența unei cereri cu două capete principale și nici că încetarea plasamentului este o cerere accesorie cererii de instituire a tutelei, în raport cu finalitatea acțiunii;

- având în vedere dispozițiile art. 123 alin. (1) din Codul de procedură civilă, conform cărora cererile accesorii, adiționale, precum și cele incidentale se judecă de instanța competentă pentru cererea principală, chiar dacă ar fi de competența materială sau teritorială a altei instanțe judecătorești, cu excepția cererilor referitoare la insolvență sau concordatul preventiv, în situația cererilor formulate în temeiul dispozițiilor art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004 prin care se solicită încetarea plasamentului în regim de urgență și înlocuirea acestei măsuri cu

tutela, competența aparține tribunalului, iar nu judecătoriei, ca în situația în care instituirea tutelei ar reprezenta obiectul principal și singurul, de altfel, al cererii. Relația de dependență și de consecutivitate a petitului privind instituirea tutelei în raport cu obiectul principal al cererii constând în verificarea deciziei de revocare a plasamentului în regim de urgență atrage prorogarea competenței de soluționare a cererii de instituire a tutelei în favoarea tribunalului, în aplicarea dispozițiilor art. 123 din Codul de procedură civilă;

- prevederile art. 99 din Codul de procedură civilă nu sunt aplicabile în situația de față, astfel că este greșită disjungerea capătului de cerere privind instituirea tutelei și declinarea competenței de soluționare în favoarea judecătoriei, deoarece există riscul de a lăsa copilul fără ocrotire legală;

- sintagma "stabilirea unei măsuri de protecție specială" la care se referă art. 133 alin. (1) din Legea nr. 272/2004 nu ar trebui să primească o interpretare restrictivă, circumscrisă doar situațiilor în care măsura este luată, ci oricăror situații, precum cele vizate de art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004, care pun în discuție menținerea, revocarea, înlocuirea sau încetarea acestor măsuri;

- dezlegările date prin Decizia nr. III din 15 ianuarie 2007 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Secțiile Unite, în sensul că revine judecătoriei competența de soluționare, în primă instanță, a cererilor privind măsura de protecție alternativă a tutelei, nu au incidență în cauzele care formează obiectul prezentului recurs în interesul legii, acesta având o problematică diferită;

- între tutela instituită pe cale principală în temeiul art. 110 din Codul civil și tutela instituită pe cale accesorie în temeiul art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004 există deosebiri nu doar în ceea ce privește instanța competentă, ci și în privința subiectelor de sezină și a altor aspecte de ordin procedural;

- instituirea tutelei după procedura specială prevăzută de Legea nr. 272/2004 este de competența tribunalului, ca instanță de tutelă, în accepțiunea art. 229 din Legea nr. 71/2011 și art. 76 din Legea nr. 76/2012, potrivit cărora, până la o viitoare reglementare a instanței de tutelă și de familie, titulatura de "instanță de tutelă" este atribuită atât judecătoriei, cât și tribunalului, fiecare dintre aceste instanțe având atribuții distincte în materia instituirii tutelei minorului, în funcție de competențele specifice prevăzute în dreptul comun sau în legea specială.

Ca urmare, în temeiul art. 517 din Codul de procedură civilă, procurorul general a solicitat admiterea recursului în interesul legii și pronunțarea unei hotărâri prin care să se asigure interpretarea și aplicarea unitară a legii.

VI. Raportul asupra recursului în interesul legii

12. Prin raportul întocmit în cauză, judecătorii-raportori au constatat că sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate ale recursului în interesul legii, iar cu referire la dezlegarea în drept au apreciat că, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 107 din Codul civil și ale art. 133 alin. (1) coroborate cu art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004, competența de soluționare, în primă instanță, a cererilor având ca obiect înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela revine tribunalului.

VII. Înalta Curte de Casație și Justiție

13. Examinând sesizarea cu recurs în interesul legii, raportul întocmit de judecătorii-raportori, precum și dispozițiile legale ce se solicită a fi interpretate în mod unitar, se constată următoarele:

VII.1. Admisibilitatea recursului în interesul legii

14. Completul competent să judece recursul în interesul legii a fost legal sesizat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Constanța care, potrivit dispozițiilor art. 514 din Codul de

procedură civilă, are calitatea procesuală de a declanșa acest mecanism de unificare a practicii în scopul interpretării și aplicării unitare a legii de către toate instanțele judecătorești.

15. Potrivit dispozițiilor art. 515 din Codul de procedură civilă, "Recursul în interesul legii este admisibil numai dacă se face dovada că problemele de drept care formează obiectul judecății au fost soluționate în mod diferit prin hotărâri judecătorești definitive, care se anexează cererii".

16. Din cuprinsul textului de lege menționat rezultă următoarele condiții care trebuie îndeplinite pentru ca recursul în interesul legii să fie admisibil: sesizarea să aibă ca obiect o problemă de drept; această problemă de drept să fi fost dezlegată diferit de instanțele judecătorești; dovada soluționării diferite să se facă prin hotărâri judecătorești definitive, iar hotărârile judecătorești să fie anexate cererii.

17. Primele două condiții de admisibilitate sunt îndeplinite întrucât, în practica instanțelor judecătorești, nu există un punct de vedere unitar cu privire la competența materială de soluționare, în primă instanță, a cererilor având ca obiect înlocuirea măsurii plasamentului în regim de urgență cu tutela.

18. Astfel, unele instanțe au apreciat că judecătoria este competentă material să soluționeze astfel de cereri, considerând că acestea privesc măsura de protecție alternativă a tutelei copilului.

19. Alte instanțe au apreciat că tribunalul este instanța competentă material să soluționeze astfel de cereri, considerând că acestea privesc măsura de protecție specială a plasamentului în regim de urgență, fiind aplicabile prevederile Legii nr. 272/2004.

20. De asemenea este îndeplinită și cea de-a treia condiție de admisibilitate, prevăzută de art. 515 din Codul de procedură civilă, care impune ca dovada soluționării diferite a problemei de drept care face obiectul sesizării să se facă prin hotărâri definitive.

21. În acest sens se constată că au fost atașate actului de sesizare hotărâri judecătorești cuprinzând soluțiile jurisprudențiale neunitare, pronunțate atât în cuprinsul unor sentințe de declinare a competenței, care, potrivit art. 132 alin. (3) din Codul de procedură civilă, nu sunt supuse niciunei căi de atac, cât și în regulatoarele de competență, care, potrivit dispozițiilor art. 135 alin. (4) din Codul de procedură civilă, sunt definitive.

Anexele care însoțesc actul de sesizare fac dovada îndeplinirii condiției formale ca hotărârile judecătorești să fie anexate cererii.

22. Prin urmare, recursul în interesul legii este admisibil.

VII.2. Pe fondul recursului în interesul legii

23. Potrivit art. 106 alin. (1) din Codul civil, ocrotirea minorului se realizează prin părinți, prin instituirea tutelei, prin darea în plasament sau, după caz, prin alte măsuri de protecție specială anume prevăzute de lege.

24. În acest sens, art. 44 din Legea nr. 272/2004 prevede că orice copil care este, temporar sau definitiv, lipsit de ocrotirea părinților săi sau care, în vederea protejării intereselor sale, nu poate fi lăsat în grija acestora are dreptul la protecție alternativă, care include: instituirea tutelei, măsurile de protecție specială prevăzute de prezenta lege și adopția.

25. Conform art. 107 din Codul civil, procedurile privind măsurile de ocrotire a persoanei fizice sunt de competența instanței de tutelă și de familie stabilite potrivit legii, denumită în continuare instanța de tutelă.

26. Prin dispozițiile tranzitorii cuprinse în art. 229 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 71/2011 s-a stabilit că, până la reglementarea prin lege a organizării și funcționării instanței de tutelă, atribuțiile acesteia, prevăzute de Codul civil, sunt îndeplinite de instanțele, secțiile sau, după caz, completele specializate pentru minori și familie.

27. De asemenea, potrivit art. 76 din Legea nr. 76/2012, până la organizarea instanțelor de tutelă și familie, judecătoriile sau, după caz, tribunalele ori tribunalele specializate pentru

minori și familie vor îndeplini rolul de instanțe de tutelă și familie, având competența stabilită potrivit Codului civil, Codului de procedură civilă, acestei legi, precum și reglementărilor speciale în vigoare.

28. Din prevederile art. 94 pct. 1 lit. a) din Codul de procedură civilă rezultă că instanța de tutelă de drept comun este judecătoria, "în afară de cazurile în care prin lege se prevede în mod expres altfel".

29. Unul dintre aceste cazuri de excepție este reglementat de legea specială privind protecția și promovarea drepturilor copilului. Astfel, potrivit art. 133 din Legea nr. 272/2004, cauzele prevăzute de această lege privind stabilirea măsurilor de protecție specială sunt de competența tribunalului de la domiciliul copilului. Dacă domiciliul copilului nu este cunoscut, competența revine tribunalului în a cărui circumscripție teritorială a fost găsit copilul.

30. Așadar, în cauzele prevăzute de Legea nr. 272/2004 privind stabilirea măsurilor de protecție specială, tribunalele ori tribunalele specializate pentru minori și familie îndeplinesc rolul de instanță de tutelă.

31. Cu privire la domeniul de aplicare a dispozițiilor art. 133 [fost art. 124 alin. (1)] din Legea nr. 272/2004 se reține cu titlu prealabil că, prin Decizia nr. III din 15 ianuarie 2007 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Secțiile Unite, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 732 din 30 octombrie 2007, pronunțată în recurs în interesul legii, s-a statuat că revine judecătoriei competența de soluționare, în primă instanță, a cererilor privind măsura de protecție alternativă a tutelei copilului.

32. În considerentele deciziei anterior menționate s-a reținut că: "numai pentru cauzele care se regăsesc în cuprinsul normelor de reglementare din Legea nr. 272/2004 s-a prevăzut competența de soluționare a tribunalului", respectiv "numai acele cauze care privesc măsurile de protecție specială a copilului strict determinate în cuprinsul art. 55" (actual art. 59) - plasamentul, plasamentul în regim de urgență și supravegherea specializată.

33. Dezlegarea dată prin Decizia nr. III din 15 ianuarie 2007, sus-menționată, a avut ca situație premisă cererile care vizează măsura de protecție alternativă a tutelei copilului formulate pe cale principală.

34. Ca urmare, pentru a stabili dacă o cerere având ca obiect înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela intră în sfera de aplicare a normei speciale prevăzute la art. 133 din Legea nr. 272/2004, care atrage competența tribunalului, este necesar a se verifica în ce măsură o asemenea cauză privește măsura de protecție specială a plasamentului în regim de urgență.

35. Soluția rezultă din analiza cadrului normativ al acțiunii prin care direcția generală de asistență socială și protecția copilului solicită, în temeiul art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004, înlocuirea măsurii plasamentului în regim de urgență cu măsura de protecție alternativă - tutela, pentru minori.

36. Astfel, potrivit art. 68 alin. (1) din Legea nr. 272/2004, plasamentul în regim de urgență este o măsură de protecție specială, cu caracter temporar, care se stabilește pentru copilul aflat în următoarele situații: a) abuzat, neglijat sau supus oricărei forme de violență; b) găsit sau părăsit în unități sanitare. De asemenea, potrivit alin. (2) al aceluiași articol, plasamentul în regim de urgență se poate dispune și în cazul copilului al cărui unic ocrotitor legal sau ambii au fost reținuți, arestați, internați sau în situația în care, din orice alt motiv, aceștia nu își pot exercita drepturile și obligațiile părintești cu privire la copil.

37. Potrivit dispozițiilor art. 110 din Codul civil, tutela minorului se instituie atunci când ambii părinți sunt, după caz, decedați, necunoscuți, decăzuți din exercițiul drepturilor părintești sau li s-a aplicat pedeapsa penală a interzicerii drepturilor părintești, puși sub interdicție judecătorească, dispăruți ori declarați judecătorește morți, precum și în cazul în care, la încetarea adopției, instanța hotărăște că este în interesul minorului instituirea tutelei.

38. În condițiile art. 70 alin. (1) din Legea nr. 272/2004, direcția generală de asistență socială și protecția copilului este obligată să sesizeze instanța judecătorească în vederea modificării

sau încetării măsurii plasamentului în regim de urgență. Această obligație a instituției cu atribuții în protecția copilului intră în conținutul noțiunii de monitorizare prevăzute în secțiunea a 5-a din capitolul III al Legii nr. 272/2004.

39. În acest sens, în art. 70 alin. (1) și (2) din Legea nr. 272/2004 se prevede că, în situația plasamentului în regim de urgență dispus de către directorul direcției generale de asistență socială și protecția copilului, aceasta este obligată să sesizeze instanța judecătorească în termen de 5 zile de la data la care a fost dispusă această măsură. În situația în care nu se mai mențin împrejurările care au stat la baza stabilirii măsurii plasamentului în regim de urgență, directorul direcției generale de asistență socială și protecția copilului poate dispune, în termenul prevăzut la alin. (1), revocarea măsurii de plasament în regim de urgență.

40. Potrivit art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004, instanța judecătorească sesizată în condițiile sus-menționate va analiza motivele care au stat la baza măsurii adoptate de către direcția generală de asistență socială și protecția copilului și va dispune încetarea plasamentului în regim de urgență și, după caz: (i) reintegrarea copilului în familie ori (ii) înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela sau cu măsura plasamentului. De asemenea, instanța se va pronunța cu privire la exercitarea drepturilor părintești.

41. Temeiul de drept al cererilor de chemare în judecată care au fost calificate în mod diferit în jurisprudență și care, pe cale de consecință, au generat practica neunitară se regăsește în secțiunea a 3-a din capitolul III al Legii nr. 272/2004, intitulată "Plasamentul în regim de urgență".

42. Obiectul principal al acestor cereri nu este instituirea tutelei, ci monitorizarea aplicării măsurii de protecție specială a plasamentului în regim de urgență prin analiza de către instanța judecătorească a motivelor care au stat la baza măsurii adoptate de către directorul direcției generale de asistență socială și protecția copilului. În urma acestei analize, instanța poate dispune fie încetarea măsurii de protecție specială și reintegrarea copilului în familia sa, fie înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu măsura de protecție alternativă a tutelei ori cu măsura de protecție specială a plasamentului.

43. Așadar, în soluționarea cererii, instanța are posibilitatea alegerii măsurii adecvate de ocrotire a minorului. Instituirea tutelei este una dintre opțiunile prevăzute de lege pentru instanță, aceasta având deopotrivă posibilitatea de a dispune reintegrarea în familie (atunci când constată că nu se impune instituirea unei măsuri de protecție alternativă) sau instituirea plasamentului.

44. Împrejurarea că, urmare a admiterii cererii de chemare în judecată, instanța dispune încetarea plasamentului în regim de urgență și instituirea tutelei nu conduce la concluzia existenței a două capete principale de cerere.

45. De asemenea, în raport cu finalitatea acțiunii, nu se poate aprecia că încetarea sau înlocuirea plasamentului în regim de urgență este o cerere accesorie celei de instituire a tutelei.

46. Prin urmare, disjungerea cererii privind instituirea tutelei de cererea de înlocuire a măsurii plasamentului în regim de urgență și declinarea competenței de soluționare în favoarea judecătoriei este contrară dispozițiilor legale și îl expune pe copilul față de care a fost luată această măsură de protecție specială (a plasamentului în regim de urgență) riscului de a rămâne lipsit de ocrotire legală. Astfel, odată cu înlocuirea măsurii plasamentului în regim de urgență, instanța este obligată să se pronunțe și cu privire la exercitarea drepturilor părintești, ceea ce impune ca tutela să fie instituită concomitent cu înlocuirea măsurii de protecție specială.

47. Pentru considerentele expuse, cererea de chemare în judecată prin care direcția generală de asistență socială și protecția copilului solicită, în temeiul art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004, înlocuirea măsurii plasamentului în regim de urgență cu tutela privește o măsură de protecție specială și se circumscrie dispozițiilor art. 133 din Legea nr. 272/2004.

48. Sintagma "stabilirea unei măsuri de protecție specială" cuprinsă în art. 133 alin. (1) din Legea nr. 272/2004 nu poate fi interpretată restrictiv, circumscrisă doar situațiilor în care

măsura este luată, ci oricăror situații, precum cele vizate de art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004, care pun în discuție menținerea, revocarea, încetarea sau înlocuirea acestor măsuri, cu alte cuvinte monitorizarea aplicării măsurilor de protecție specială.

49. În sprijinul acestei interpretări sunt și prevederile art. 229 alin. (3¹) din Legea nr. 71/2011, conform căreia, până la intrarea în vigoare a reglementării prin lege a organizării și funcționării instanței de tutelă, măsura plasamentului, a plasamentului în regim de urgență și a supravegherii specializate se stabilesc și se monitorizează potrivit art. 58 - 70 din Legea nr. 272/2004.

50. Rezultă din textul normativ anterior menționat că, în concepția legiuitorului, măsurile care țin de monitorizarea plasamentului în regim de urgență intră în sfera de aplicare a art. 133 din Legea nr. 272/2004, această normă specială de competență materială nefiind limitată la cauzele privind stabilirea stricto sensu a măsurilor de protecție specială.

51. Nu poate fi primită interpretarea potrivit căreia în acest tip de acțiuni nu se discută o măsură de protecție specială, ci măsura de protecție alternativă a tutelei, de competența judecătoreiei ca instanță de tutelă de drept comun, întrucât instanța competentă material nu se determină în funcție de soluția pronunțată cu privire la măsura de ocrotire care se impune a fi luată față de minor (judecătoria în cazul tutelei și tribunalul în cazul plasamentului).

52. Prezenta dezlegare nu contravine interpretării cu caracter obligatoriu date în recursul în interesul legii soluționat prin Decizia nr. III din 15 ianuarie 2007 de Înalta Curte de Casație și Justiție - Secțiunile Unite, conform căreia competența de soluționare, în primă instanță, a cererilor privind măsura de protecție alternativă a tutelei revine judecătoreiei.

53. Astfel, dezlegarea dată prin Decizia nr. III din 15 ianuarie 2007, sus-menționată, a avut ca situație premisă cererile formulate pe cale principală care vizează măsura de protecție alternativă a tutelei copilului aflat în una dintre situațiile prevăzute de art. 110 din Codul civil (fost art. 113 din Legea nr. 4/1953 privind Codul familiei, republicată, cu modificările și completările ulterioare), care nu a necesitat instituirea unei măsuri de protecție specială, în vreme ce, în sesizarea de față, instituirea tutelei copilului se solicită a fi dispusă, în temeiul art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004, față de un copil aflat sub incidența măsurii de protecție specială a plasamentului în regim de urgență.

54. Așa cum s-a subliniat în literatura de specialitate, și după intrarea în vigoare a Legii nr. 272/2004, ocrotirea copilului se realizează, ca regulă generală, prin părinți/părinte, iar în subsidiar, prin măsurile de protecție alternativă, în cadrul cărora întâietate are tutela, în raport cu măsurile de protecție specială și, respectiv, adopția.

55. Totodată, raportul între măsurile prin care se realizează, în subsidiar, ocrotirea copilului nu a suferit modificări după intrarea în vigoare a actualului Cod civil, iar problema de drept vizând determinarea instanței competente material să soluționeze cererea de înlocuire a măsurii de protecție specială a plasamentului în regim de urgență cu tutela nu a făcut obiectul analizei cu prilejul soluționării mecanismului anterior de unificare a practicii judiciare.

56. Așadar, prezenta interpretare este aplicabilă numai în ipoteza în care tutela minorului este instituită cu prilejul examinării de către tribunalul sesizat, în temeiul dispozițiilor art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004, a motivelor care au stat la baza adoptării de către directorul direcției generale de asistență socială și protecția copilului a măsurii plasamentului în regim de urgență.

57. Pentru considerentele arătate, în temeiul dispozițiilor art. 517 alin. (1) cu referire la art. 514 din Codul de procedură civilă,

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

DECIDE:

Admite recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Constanța și, în consecință, stabilește că:

În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 107 din Codul civil și ale art. 133 alin. (1) coroborate cu art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările și completările ulterioare, competența de soluționare, în primă instanță, a cererilor având ca obiect înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela revine tribunalului.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 517 alin. (4) din Codul de procedură civilă.

Pronunțată în ședință publică, astăzi, 4 decembrie 2017.

**PREȘEDINTELE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
IULIA CRISTINA TARCEA**

Magistrat-asistent,
Lorena Mihaela Mitroi